

Jordi Planas i Bosch Activista social, coordinador a Catalunya de l'Agenda Llatinoamericana Mundial

“Sense un plantejament global no hi ha salvació”

REFERÈNDUM • A la Universitat de Santo Domingo va explicar que moltes persones que van anar a votar l'1-0 ho van fer per dignitat
DECREIXEMENT • El futur passa per aturar el saqueig del planeta

Pau Lanao
GIRONA

En la seva novel·la *El general en su laberinto* Gabriel García Márquez escriu: “En la llarga història de la humanitat massa vegades s'ha demostrat que la vocació és filla il·legítima de la necessitat”, però aquesta no és la situació de Jordi Planas i Bosch, un fill de la Selva i les Guàrdies –va néixer a Arbúcies– que, tot i exercir des dels catorze anys de planxista, en realitat ha convertit la lluita per un món millor en el motor que l'ha portat als repetits viatges a Sud-amèrica i a ser el representant de l'Agenda Llatinoamericana a Catalunya. Parla de manera franca i sense pausa, però això no vol dir que el seu discurs marxi de la realitat immediata.

Acaba de tornar de l'Amèrica Central. En la primera parada a la República Dominicana anava a la Universitat a parlar de solidaritat, però en realitat què li van preguntar?

Vaig arribar el dia 3 d'octubre, quan feia dos dies que s'havia celebrat el referèndum i a casa nostra es vivia l'aturada de país. A la UASD (Universitat Autònoma de Santo Domingo), que és una de les més importants del Carib, el rector, Iván Grullón Fernández, i el degà Ramón Desangles Flores, em van dir que a la seva universitat s'havien impartit classes de català, es van mostrar molt interessats

pel que estava passant a Catalunya i em van demanar que fes una conferència oberta en què es valorés quina era la situació que es vivia al Principat.

Què va explicar?

Allà cada dia els arriba el diari *El País* i vaig deixar clar que aquella era una informació manipulada, que donava una visió parcial del que estava passant a casa nostra ja que tan sols es parlava del compliment de les lleis i la Constitució però no reflectia que, tot i que hi havia una part del poble de Catalunya que feia molt de temps que reivindicava un millor tracte cultural, social i de finançament, tant el govern central com les institucions estatals feien el sord i no donaven cap resposta, i els responsables de la Generalitat no van tenir cap més sortida que fer un referèndum. Sabien que anava en contra de les disposicions del Tribunal Constitucional però era l'única forma de saber què pensava la gent i com s'havia d'actuar per canviar la situació. Al·gú va valorar la consulta com una aposta per la independència, però jo, a la gent de la UASD, els vaig explicar que una gran part de les persones que van anar a votar ho van fer per la dignitat.

Des de fa més de trenta anys vostè ha intentat enfortir els vincles de Catalunya amb l'Amèrica del Sud?

Tot va començar amb els pri-

mers agermanaments que es van fer amb Nicaragua. La revolució sandinista va despertar moltes esperances i en aquell moment alguns joves vam creure que era un exemple i una oportunitat per lluitar per un món millor.

Vostè ja en tenia experiència?

L'any 1978 vaig integrar-me al secretariat permanent de Justícia i Pau del Bisbat de Girona i el 1980 vaig ser un dels responsables de la campanya del 0,7%, o sigui obligar les institucions a destinar aquest percentatge dels pressupostos al desenvolupament del Tercer Món.

I després van començar les travesses de l'Atlàntic?

Al principi i després del triomf sandinista, molts activistes vam decidir viatjar a Nicaragua a ajudar a la revolució. Vist avui, amb la perspectiva que em dona el temps, crec que hi vam anar una mica de sobrats. Ens pensàvem que la nostra cultura i la nostra manera de viure eren superiors, úniques, mostràvem actituds paternalistes, ens creïem salvadors, oferíem una ajuda unidireccional atrapats en un miratge que es va esvaïr en conèixer la realitat. Vam aprendre que calia deixar de banda els prejudicis i començar a treballar.

Com?

Quan vam arribar vam descobrir estils de vida i pensament diferents, ens vam trobar amb

Aquests trenta anys d'abraçada Nord-Sud han consolidat un vincle fonamental

cultures consolidades i pobles en marxa i allò ens va fer reflexionar sobre quin era el tipus de cooperació i solidaritat que volíem oferir. Ens vam adonar que rebíem més del que donàvem i vam decidir que per poder treballar amb continuïtat calia una xarxa estable que ens donés suport.

Quina?

Es van fer moltes reunions entre els grups i institucions i

En la mesura que el Primer Món deixi de ser Primer Món podrà ajudar el Tercer Món

l'any 1986, a Salt i sota la presència d'en Salvador Sunyer, vam impulsar la creació del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, que es va convertir en un instrument eficaç, una eina per anar endavant capaç d'impulsar campanyes emblemàtiques com la recuperació de la del 0,7% que ja havia plantejat Justícia i Pau, o l'intercanvi d'experiències entre els dos continents.

Un començament complicat?

Vam aconseguir portar activistes i polítics de l'Amèrica Llatina i allò va ser l'inici d'un viatge d'anada i tornada, que, inicialment, va comportar més d'un fracàs. Per una banda, hi hagueren alguns protagonistes que es van veure atrapats per l'evolució del pensament d'esquerres, que en els darrers temps ha quedat presoner de les exigències del neoliberalisme, i per l'altra, es va donar el fracàs d'alguns projectes mancats d'implicació per part de les dues parts.

I doncs?

Sovint els actors s'oblidaven que els projectes són el pretext, que el que realment importa és transformar la societat. Sempre he pensat que, malgrat els esforços i la bona relació entre Catalunya i Amèrica del Sud, sense un plantejament global no hi ha salvació possible. Allà, malgrat el colonialisme, la po-

bresa i l'opressió, han fet el possible per aixecar el cap i assolir uns avenços socials que amb la tornada de la dreta al poder s'estan desmantellant, tal com passa aquí, que aviat els trobarem a faltar. No es pot continuar saquejant el planeta, perquè si no estem condemnats al fracàs global i no ens en sortirem. Occident i les nacions més riques han d'apostar pel decreixement econòmic i alhora cal que els països empobrits trobin una manera més raonable d'afrontar el desenvolupament i el progrés. Com diu el bisbe Casaldàliga: "Només en la mesura que el Primer Món deixi de ser Primer Món podrà ajudar el Tercer Món. Per a mi això és dogma de fe. Si el Primer Món no se suïcida com a Primer Món, no pot existir «humana-ment» el Tercer Món."

També hi ha una cooperació interessada que actua com a eina de fidelització?

La fan partits de dretes; per exemple, el responsable del Partit Popular de València es va lluitar amb la cooperació. També la fan molts bancs i altres empreses. Aquesta mena de cooperació té molt poc de solidaritat, més que res és una forma de propaganda, un intent per convèncer la societat que tenen consciència social quan en realitat el que fan és perpetuar el sistema actual. Això no té res a veure amb el que predica Casaldàliga, que basa la solidaritat en la proclamació, la implementació, la reivindicació i l'aplicació de la justícia social.

Abans assegurava que el Nord ha d'aprendre del Sud?

Ho crec fermament, i més ara, en uns moments en què la sensació de fracàs sembla planar sobre una societat en què, tot i les fortes crítiques al neoliberalisme, es detecta una pèrdua de capacitat de crítica, d'indignar-se davant les injustícies.

Per què?

Hi ha una mena de saturació. Alguns antics activistes es miren el melic; altres, tot i ser sensibles a les brutalitats generades pel model econòmic post-Thatcher i Reagan, practiquen una solidaritat indolora i inodora, i també hi ha aquells que, per la raó que sigui, no tan sols no van canviar el sistema sinó que el sistema els va canviar a ells.

Potser s'han perdut 30 anys?

Malgrat els errors, els alts i baixos, les desercions, les decepcions, aquests 30 anys d'abraçada Nord-Sud han consolidat un vincle fonamental que avui s'ha de repensar. El llenguatge, el fons i les formes demanen nous temps i jo, com molts altres que hem treballat intensament en aquest camp, crec que el futur està en l'educació, en els mestres referents com Paulo Freire o Orlando Pineda, que saben que no es pot avançar sense la

Imparable

Nascut a Arbúcies, planxista des dels 14 anys, el 1978 va entrar a la junta de Justícia i Pau de Girona, va impulsar la campanya del 0,7%, la coordinadora d'ONG de Girona i l'Alt Maresme, i és un dels fundadors del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament. Dinamitzador de les planes solidàries d'El Punt i Presència, l'any 1988 va iniciar els viatges a l'Amèrica Central, i va ser observador internacional en les eleccions de Guatemala, Nicaragua i el Salvador. Guardonat amb diferents premis –el darrer, el Pere Casaldàliga que l'abril del 2009 li va atorgar el CLAM (Festival Internacional de Cinema Solidari de Navarres)– i viatger incansable a la recerca d'un món millor, avui és coordinador en l'àmbit de Catalunya de l'Agenda Latinoamericana Mundial.

■ JORDI PLANAS

denúncia de la injustícia, que ni el Nord ni el Sud es poden salvar si el poble no es forma políticament, socialment i econòmicament. Apostar pel valor de la cultura transformadora i del pensament alternatiu és l'única via per aconseguir millorar les nostres llibertats i consolidar la lluita per la justícia i la pau.

Complicat en un sistema com el que estem vivint?

Podríem dir que a Occident ens deixem portar per l'egoisme, el consumisme, l'individualisme, però jo soc optimista i crec en les persones, en els mestres, els educadors. L'educació no pot limitar-se a inculcar i gestionar els valors idolatrats pel sistema. És important ensenyar als joves que les lluites duren tota la vida, que no cal espantar-se davant les primeres dificultats, o quan es presenta un petit fracàs. L'Àngels Martínez, l'activista

Es detecta una pèrdua de capacitat per indignar-se davant les injustícies

que ha mantingut amb força la flama de l'agitació, ha declarat: "La lluita és l'oxigen de la vida", definint en poques paraules l'esperit que ens arriba del Sud. Ens diu que hem de ser valents per aturar l'eclipsi de la democràcia i lluitar contra els que, en nom de la seguretat i l'estabilitat, ens porten a la consolidació de les formes autoritàries de govern.

Què defensa l'Agenda Latinoamericana?

Soc el coordinador en l'àmbit de Catalunya, però l'Agenda va ser una iniciativa de José María Vigil i de Pere Casaldàliga que va néixer el 1992, per –des d'una vessant constructiva i crítica– ser una eina de reflexió al voltant de temes polítics i socials. Treballem per crear xarxes de participació popular i el nostre missatge és clar: necessitem la saba nova que arriba del Sud per no seguir caient en les polítiques al servei del mercat. Els governs i els pobles de Catalunya i d'Europa han de trenar una xarxa de complicitats i participació ciutadana que es faci ressò del crit que arriba dels països més desfavorits clamant més justícia i més solidaritat. ■